

ONDERZOEKSNOTA - VOORLOPIGE INZICHTEN

JONGE STADSMAKERS (HOGENT - eCO-CITY)

GKO-CAFÉ: CULTUURCODE, 1 APRIL 2026

‘Drempels, machtsdynamieken en rollen in de verhouding tussen jongeren en de cultuursector’

Over deze onderzoeksnota:

Deze onderzoeksnota kadert binnen het onderzoekstraject Jonge Stadsmakers, waarin eCO-CITY (HOGENT) samen met Averroes vzw onderzoekt hoe jongeren in stedelijke contexten hun burgerschap vormgeven en hoe zij aansluiting vinden bij bestaande culturele structuren. Vanuit een ecosystemisch perspectief kijken we daarbij naar de relaties tussen jongeren, beleid en praktijk, en hoe deze rechtvaardiger en inclusiever kunnen worden ingericht.

De inzichten in dit document zijn gebaseerd op lopend onderzoek en werden onder meer gedeeld tijdens het GKO-café Cultuurcode (1 april 2026). Ze vormen een eerste analyse van observaties, ervaringen en interviews in het traject.

Deze nota bevat voorlopige onderzoeksinzichten. Deze worden in het verdere onderzoekstraject nog verdiept en aangescherpt.

Referentie:

Sabbe, S., De Middeleir, L., Hermans, N. & Verschelden, G. (2026). *Drempels, machtsdynamieken en rollen in de verhouding tussen jongeren en de cultuursector*. Onderzoeksnota gepresenteerd op het GKO-café de Cultuurcode dd. 1 april 2026. Gent: HOGENT - eCO-CITY, Jonge Stadsmakers.

CONTEXT, MACHT EN DREMPELS

Binnen het traject van de cultuurcode van Averroes zijn we als onderzoekers vertrokken van één centrale vraag: **hoe vinden jongeren uit stedelijke wijken, en hun organisaties, aansluiting bij bestaande culturele structuren?** En hoe kunnen ze daar via co-creatieve experimenten ook echt op ‘inbreken’? Tegelijk kijken we ook naar de andere kant: **hoe kunnen cultuurpartners en wijkorganisaties zélf uitbreken uit machtsstructuren die vandaag nog altijd drempels versterken?**

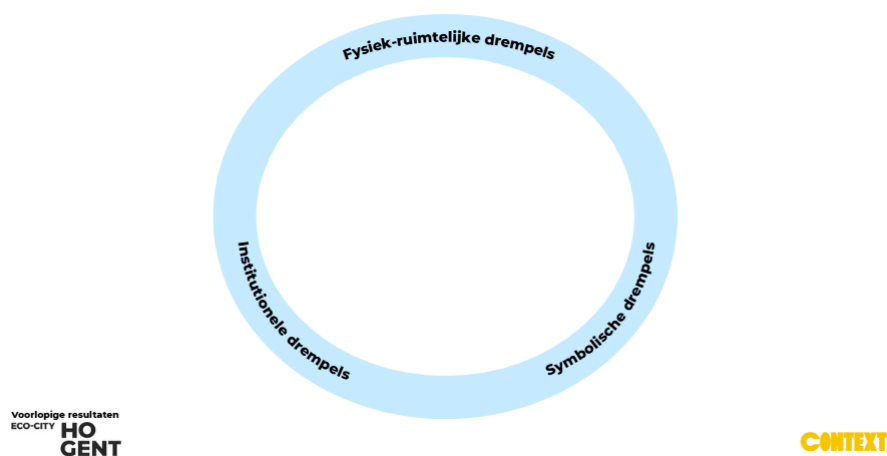
Die drempels kwamen al sterk naar voren in de getuigenissen van jongeren tijdens het GKO-café. En wat we zien vanuit het onderzoek, is dat deze drempels zich op verschillende lagen situeren.

Eerst en vooral zijn er **FYSIEK-RUIMTELIJKE DREMPELS**. Denk aan afstand, maar ook aan hoe onleesbaar culturele plekken vaak zijn voor jongeren. We zijn bijvoorbeeld met jongeren van de Brugse Poort naar het centrum gewandeld. En wat daar opviel, is dat veel culturele instellingen geen duidelijke functie uitstralen. Jongeren dachten bij sommige gebouwen eerder aan rechtbanken of zelfs gevangnissen. Dat zegt veel over hoe weinig uitnodigend en leesbaar die plekken soms zijn.

Daarnaast zijn er ook **SYMBOLISCHE DREMPELS**. Cultuur wordt bijvoorbeeld vaak eng ingevuld, als iets dat zich afspeelt op een podium of binnen de kunsten. Terwijl cultuur voor veel jongeren veel breder leeft: in tradities, in waarden, in normen en gebruiken, in wat er leeft in de wijk.

We zien ook **INSTITUTIONELE DREMPELS**. Denk aan hoe publiekswerkers binnen cultuurhuizen vaak botsen op grenzen om intern voldoende draagvlak te creëren om andere leefwerelden te begrijpen en daarmee aan de slag te gaan binnen het eigen huis.

Die drempels staan bovendien niet los van elkaar, maar versterken elkaar. Zo zien we dat institutionele en symbolische drempels op elkaar inspelen binnen partnerschappen tussen cultuurhuizen, beleid, wijkpartners en jongeren. Financiële opbrengsten wegen daarbij vaak zwaarder door dan leefwereldkennis of de kracht van communities, waardoor wat als waardevol geldt niet altijd aansluit bij wat er leeft in de wijk.

HET BELANG VAN ROLLEN

Wat deze drempels zichtbaar maken, is hoe macht zich op verschillende manieren organiseert en doorwerkt in de praktijk.

Zonder afbreuk te doen aan andere rollen, maken we in deze korte weergave van voorlopige inzichten uit een onderzoek een gerichte selectie van **drie rollen die expliciet ingrijpen op deze machtsstructuren**, en die nodig zijn om de drempels en machtsongelijkheden die daaruit voortkomen te doorbreken, met het oog op effectieve machtsdeling.

De rollen die we aan bod zullen brengen zijn gevoed door de case van de cultuurcode maar hebben ook betrekking op andere cases en andere stakeholders uit diverse contexten in Vlaanderen. Zo proberen we de inzichten uit dit traject breder te trekken dan enkel het experiment van de cultuurcode zelf, en ze herkenbaar te maken voor andere contexten en praktijken in Vlaanderen.

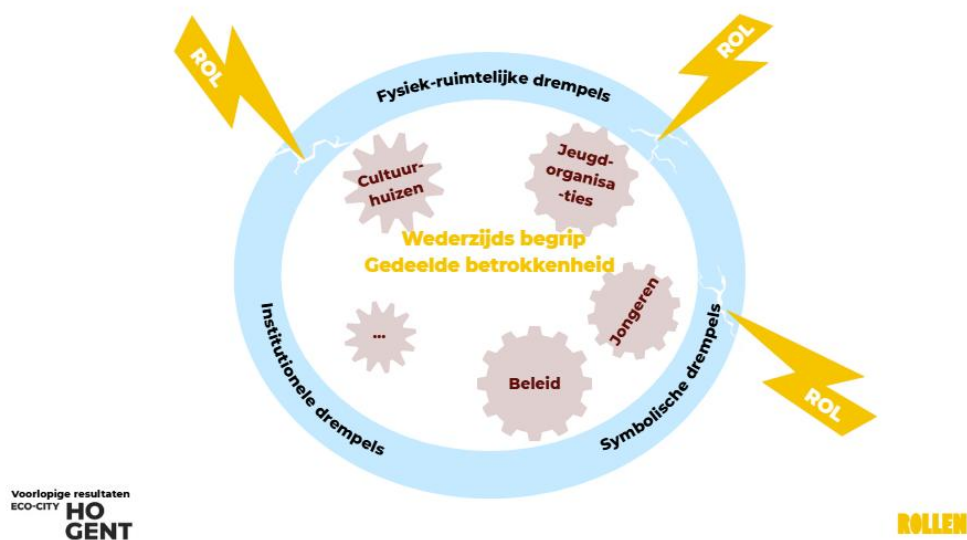
Onze voorlopige aanname, gebaseerd op ons onderzoekswerk, is dat dit in- en uitbreken pas mogelijk wordt wanneer deze rollen toelaten dat partners in een verhouding komen te staan die vertrekt vanuit een **wederzijds begrip** van een problematiek, én van elkaars posities. Dat gaat samen met een gedeelde betrokkenheid, waarbij frustraties en verzuchtingen niet alleen erkend, maar ook gedeeld worden, en actoren zich samen in die verontwaardiging positioneren en van daaruit ook handelen.

Dat handelen is essentieel. Vanuit het onderzoek stelden we namelijk vast dat er vaak wel een grote bereidheid en positieve intentie bestaat om macht te delen, maar dat deze intenties moeilijk doorwerken in de praktijk. Vaak botsen ze op de **beperkingen en limieten van eigen functies en interne contexten**.

Denk bijvoorbeeld aan de vele cultuurhuizen die de druk voelen om artistiek relevant en financieel rendabel te blijven, zowel op lokale als op Vlaamse schaal. Of aan beleidsdiensten van steden en gemeenten, die voortdurend zoeken naar een ondersteuningsbeleid dat toegankelijk is en aansluit bij de taal en stijl van wijkpartners. Maar ook aan de vele jeugdorganisaties uit de wijken, die binnen de limieten van tijd en financiën weinig ruimte hebben om zich intensief in te werken in één specifiek veld met eigen codes, zoals de cultuursector.

Daar situeert zich een belangrijke spanning: zonder dat gedeelde begrip en engagement blijven intenties vaak steken, en vertaalt de wens tot machtsdeling zich niet in effectieve verandering.

In wat volgt lichten we dus die drie rollen toe waarvan we, op basis van ons onderzoek, hebben vastgesteld dat ze kunnen bijdragen tot die effectieve machtsdeling. **Met rollen bedoelen we daarbij geen functies of concrete activiteiten, acties, maar posities die actoren innemen**: het gaat niet over wat men doet, maar over het waarom en waartoe van hun handelen, en over hoe zij zich positioneren ten opzichte van bestaande machtsongelijkheden, en hoe ze die kunnen doorbreken.

ROLLEN

We zoomen in wat volgt in op drie rollen die essentieel zijn om machtsdynamieken effectief te verschuiven.

Een eerste rol die we graag toelichten is die van de **HACKER**.

De hacker is een actor die bruggen bouwt tussen werelden die elkaar anders niet of zelden zouden ontmoeten. Deze rol legt zich niet toe op het organiseren van activiteiten, maar net op het doorbreken van de eigen bubbel, zowel vanuit culturele instellingen als vanuit de wijkpartners. De hacker werkt vanuit twee richtingen: vanuit het centrum naar de wijken en vanuit de wijken naar het centrum. Een belangrijke troef van deze rol is het beschikken over sterke netwerken waardoor de hacker zowel van onderuit als vanuit bredere structuren opereert. Verbinding werkt pas als ze tweezijdig is. Dit maakt de rol bijzonder krachtig: door te 'hacken' kunnen machtsverhoudingen effectief verschoven worden.

We hebben deze rol opgenomen zien worden in verschillende fases van het onderzoeksproject en door verschillende actoren. In het bijzonder kwam deze rol tot uiting in het proces naar het comedy-evenement 'Sloegie' in de VIERNULVIER. Daarbij nam Averroes vzw de rol van hacker op: de intentie om een programma te realiseren bij de VIERNULVIER vertaalde zich naar het vinden van middelen en de vraag om een structurele samenwerking aan te gaan die verder reikt dan een eenmalig project, namelijk het programmeren van een evenement op zich, maar naar een duurzaam partnerschap waarin beide organisaties elkaar blijvend opzoeken en versterken.

Die verbindende beweging breekt in op institutioneel niveau: de hacker spoort op waar organisaties uitgedaagd kunnen worden en heronderhandelt het machtsvraagstuk aan tafel.

Hackers kunnen binnen dit niveau botsen op interne grenzen van organisaties, zoals het creëren van voldoende draagvlak om andere leef- en systeemwerelden te begrijpen en daar echt mee aan de slag te gaan.

De tweede rol is die van de **ONTCIJFERAAR**. In deze rol neemt een actor **een positie in waarbij hij of zij actief verschillende leefwerelden dichterbij elkaar brengt, door betekenissen, logica's en systemen te ontcijferen en leesbaar te maken voor anderen**. Wat deze rol doet, is zichtbaar maken dat actoren vanuit verschillende functies vaak gelijkaardige doelstellingen nastreven, maar dat die doelen ingebed zijn in andere kaders, in andere vocabularia. Tegelijk maakt deze rol ook helder waar doelstellingen fundamenteel verschillen, en waar er ruimte zit om elkaar toch te versterken.

In de praktijk zien we dat deze rol onder meer opgenomen wordt door sommige cultuurhuizen in hun samenwerking met wijkpartners. Zij maken de impliciete logica's van de cultuursector leesbaar, denk aan het werken met programmatie, publieksopbouw, ticketverkoop en artistieke keuzes, en begeleiden hen doorheen de vaak formele en minder toegankelijke taal van het culturele veld. Tegelijk zagen we ook jongeren van Averroes vzw deze rol opnemen. Zo engageerden enkele jongeren zich om actief te flyeren voor Sloegie Live on Stage, waarbij ze theater als kunstvorm, iets dat voor sommige buurtbewoners eerder onleesbaar of onaantrekkelijk is, begrijpelijk en herkenbaar maakten binnen de leefwereld van de wijk. Ze haalden de betekenis van het podium naar de straat, en slaagden er zo in om een bijna uitverkochte VIERNULVIER te realiseren.

Daarmee draagt deze rol bij aan het doorbreken van verschillende drempels. Denk bijvoorbeeld aan institutionele drempels, waarbij cultuurhuizen hun kennis en expertise rond culturele programmatie toegankelijk maken voor wijkpartners, zodat die deze ook zelf kunnen inzetten en toe-eigenen. Of aan de symbolische laag, waar jongeren de schijnbare kloof tussen cultuur op de grote podia en cultuur in de wijken weten te ontcijferen, door die te herformuleren in vormen en verhalen die aansluiten bij de taal en leefwereld van de wijk.

Een volgende rol is die van de **MANDAATDRAGER**. In deze rol neemt een actor bewust de positie in om **macht niet alleen te erkennen, maar ook actief te herverdelen**. Wat deze rol doet, is ruimte creëren: in tijd, plaats en middelen, voor verhalen, praktijken en stemmen die vandaag vaak onderbelicht of onderdrukt blijven. De mandaatdrager is daarbij in staat om voorbij te gaan aan persoonlijke voorkeuren of de logica van winst en rendement binnen de eigen organisatie, en gebruikt zijn of haar positie net om andere verhalen te legitimeren en zichtbaar te maken.

Concreet zagen we deze rol bijvoorbeeld terug in de manier waarop Sloegie Live on Stage een plek kreeg in de VIERNULVIER. Door deze voorstelling te programmeren in een gevestigde culturele ruimte, werd niet alleen een podium geboden, maar ook een krachtig signaal gegeven: dat de cultuur, leefwereld en humor van jongeren uit de wijk daar evenzeer thuishoren. Die legitimering ontstaat precies doordat de mandaatdrager afstapt van het idee dat hij of zij bepaalt wat "goede" cultuur is, en dat oordeel deels teruglegt bij het publiek, bij wijkorganisaties en bij jongeren zelf. In die zin wordt het mandaat niet alleen gebruikt, maar ook doorgegeven.

Daarmee draagt deze rol in sterke mate bij aan het doorbreken van machtsstructuren. Op symbolisch niveau worden grenzen opengebrouwen rond wat als waardevolle cultuur wordt gezien en wie daarin erkend wordt. De impact daarvan werd ook duidelijk in de reacties van het publiek na de voorstelling, waar mensen aangaven:

“Wij hebben het gevoel dat we hier mogen zijn, in deze mooie zaal, wat een erkenning.”; “Ik heb gezichten gezien in de VIERNULVIER die ik hier anders nooit zou zien.”; “Voor één avond had ik het gevoel dat de VIERNULVIER van ons was.”

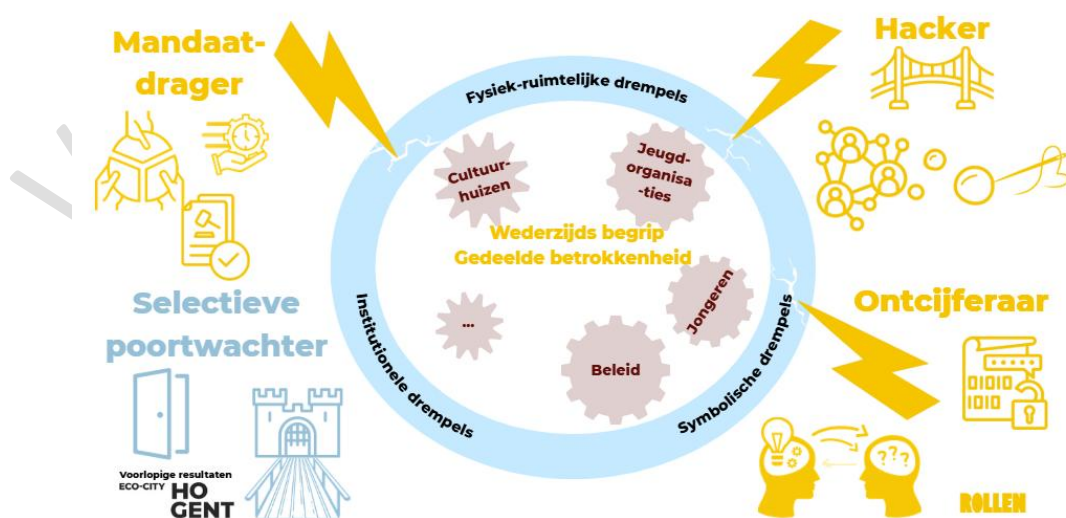
Tenslotte leggen we ook graag een tegenrol op tafel. Want spreken over rollen die verandering mogelijk maken, heeft alleen zin als we ook benoemen welke rollen bestaande machtsstructuren net in stand houden of versterken. Een tegenrol die we in het onderzoek helaas nog vaak tegenkomen, is die van de **SELECTIEVE POORTWACHTER**.

Om deze rol te belichten, nemen we een metafoor die in het onderzoek naar voren kwam. In gesprekken over samenwerkingen tussen wijkactoren en cultuurpartners werd de cultuursector soms beschreven als een eiland: een plek met een eigen logica en bewoners, die moeilijk bereikbaar is, maar waar je, eens je binnen bent en iemand je op het eiland trekt, sneller je weg vindt via opgebouwde relaties.

Die metafoor werd echter sterk in vraag gesteld door wijkorganisaties. Voor hen voelt de cultuursector minder als een eiland, en eerder als een deur. Soms staat die deur open, maar zelden onvoorwaardelijk. Veel vaker staat ze op een kier, en zijn er impliciete of expliciete voorwaarden verbonden aan het verder openen ervan. En even snel als ze opengaat, kan ze ook weer sluiten.

Wat daarin meespeelt, is dat toegang vaak afhankelijk wordt gemaakt van een voorafgaande inschatting van het mogelijke succes van ideeën en voorstellen van wijkpartners, jeugdactoren of jongeren. **Wanneer die ideeën niet meteen passen binnen bestaande verwachtingen of onvoldoende “kans op slagen” lijken te hebben, verandert die deur in een poort.** De cultuursector neemt dan de positie in van selectieve poortwachter, die bepaalt wie binnen mag en wie niet, en onder welke voorwaarden.

Deze rol versterkt in het bijzonder institutionele en symbolische drempels, doordat ze bestaande logica's, normen en verwachtingen bestendigt. Ze beïnvloedt hoe organisaties functioneren en welke vormen van kennis en praktijk als legitiem worden beschouwd, **en bepaalt zo mee welke stemmen, praktijken en ideeën toegang krijgen en vooral, welke niet.**

ROLSOLIDARITEIT

Een belangrijke versterkende component van de drie eerste rollen ontstaat wanneer ze niet vastliggen bij één actor, maar opgenomen en gedeeld kunnen worden door verschillende partners, wat we benoemen als **rolsolidariteit**. Dit maakt zichtbaar hoe actoren, vanuit hun eigen functies en contexten, en ondanks de beperkingen daarvan, ook andere rollen kunnen opnemen en zo als medestanders kunnen optreden in processen van in- en uitbreken.

Die rolsolidariteit is essentieel. Wanneer actoren zich dus niet enkel positioneren vanuit hun eigen organisatie of mandaat, maar als medestanders binnen een gedeelde problematiek, ontstaat er een andere dynamiek, en net daar ligt een belangrijke hefboom voor verandering.

Dat betekent ook dat partnerschappen tussen beleidsdiensten, cultuurspelers en wijkorganisaties verder moeten gaan dan samenwerking op projectniveau. Ze moeten evolueren naar partnerschappen waarin actoren **verantwoordelijkheid opnemen voor rollen die niet vanzelfsprekend de hunne zijn, en waarin financiële middelen, institutionele kennis én leefwereldkennis, als gelijkwaardig worden erkend en ingezet.**

Tegelijk maakt dit onderzoek ook zichtbaar dat bepaalde rollen vandaag nog vaak onderbelicht blijven, in het bijzonder die van jongeren zelf. Hun bijdragen, bijvoorbeeld als ontcijferaar en hacker zijn vaak cruciaal in het mogelijk maken van verbinding en verandering, maar blijven ondervertegenwoordigd en blijven te weinig erkend als volwaardige rollen binnen deze processen. Het zichtbaar maken en erkennen van die rollen is dan ook een noodzakelijke stap in het herverdelen van macht.

De echte verschuiving zit niet alleen in wat we veranderen aan structuren, maar in welke positie we innemen in die structuren en hoe we vandaag al anders handelen binnen die structuren.

1 april 2026

Team Jonge Stadsmakers (HOGENT – eCO-CITY)

Shana Sabbe – shana.sabbe@hogent.be

Lieze De Middeleir - lieze.demiddeleir@hogent.be

Nathan Hermans - nathan.hermans@hogent.be

Griet Verschelden - griet.verschelden@hogent.be